

לקראת שבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

מתורת

הוד כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שנה ה' / גליון קסה

ערש"ק פרשת יתרו ה'תשס"ח

פתח דבר

בעזה"ת.

לקראת שבת קודש פרשת יתרו, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את הקונטרס 'לקראת שבת' (גליון קסה), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רכבות עניני חידוש וביאור שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זיע"א.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים בשלימותם, ובאיזהו מקומן אף עברו עריכה קלה, ושגיאות מי יבין. ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו בתוכן העניינים), שם נתבארו הדברים באריכות, במתיקות ובתוספת מראי מקומות.

* * *

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", ונזכה לשמוע תורה חדשה, "תורה חדשה מאיתי תצא", במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,
מכון אור החסידות

יוצא לאור על ידי
מכון אור החסידות

אה"ק:

ת.ד. 2033 כפר חב"ד 72915

טלפון: 03-9604-832 פקס: 03-9607-370

ארה"ב:

353 Kingston Ave., Brooklyn, NY 11213

(718) 732-9017

תוכן העניינים

מקרא אני דורש

"וישמע יתרו" – "מה שמועה שמע ובא, קריעת ים סוף ומלחמת עמלק" (רש"י); יבאר מה ראה רש"י לומר דב' ניסים (אלו) גרמו לביאת יתרו, הגם שהם ב' דעות חלוקות בש"ס.

(ע"פ לקוטי שיחות חלק יא עמ' 74 ואילך; טז עמ' 201 ואילך)

יינה של תורה

ביאור שיטות ר"ע ור"י אי בני"י השיבו על עשרת הדברות "על הן הן ועל לאו לאו" או "על הן הן ועל לאו הן"; ביאור שיטתם כאן בהתאם לכללות דרכם ושיטותיהם בעבודת ה'.

(ע"פ לקוטי שיחות חלק ו עמ' 119 ואילך)

חידושי סוגיות

בהא דאין בכיבוד או"א משום שיתוף – יבאר דברי המפרשים לחלק בין כיבוד כו"מ לכיבוד או"א, שלאו"א יש בחירה ולכך אינו שיתוף / יקשה דמצינו מי שכתב דמכבדים או"א על דבר שיש בהם מעצמם, ויתרץ דאף מה שבהם היינו כח הלידה שניתן מן השמים.

(ע"פ לקוטי שיחות חלק כא עמ' 90 ואילך)

הוספה – דרכי החסידות

אגרת קודש מכ"ק אדמו"ר מוהרי"צ מליובאוויטש נ"ע – "אש תמיד" אשר מכבה את ה"לא".

(אגרות קודש חלק ד עמ' ע)

מקרא אני דורש

ביאת יתרו – לרומם קרן ישראל

"וישמע יתרו" – "מה שמועה שמע ובא, קריעת ים סוף ומלחמת עמלק" (רש"י); יבאר מה ראה רש"י לומר דב' ניסים (אלו) גרמו לביאת יתרו, הגם שהם ב' דעות חלוקות ברש"י

א. בריש פרשתנו: "וישמע יתרו כהן מדין" (יה, א). ופירש רש"י: "מה שמועה שמע ובא? קריעת ים סוף ומלחמת עמלק".

ולכאורה דברי רש"י צריכים ביאור (וראה במפרשים שהאריכו):

הנה במכילתא כאן (וכן ברש"י – זבחים קטז, א) יש מחלוקת בדבר. יש מפרשים שיתרו שמע קריעת ים סוף, ויש מפרשים ששמע מלחמת עמלק (ויש עוד דיעות). ולמה איפוא צירף רש"י שתי דיעות חלוקות יחד, ולא הסתפק באחת מהן?!

וגם בסברא קשה: למה לא יספיק נס אחד כדי לעורר את יתרו לבוא, והוצרך דוקא לשני הניסים יחד?

ועוד יש לדקדק בלשון רש"י "מלחמת עמלק", שמדגיש מלחמתו של עמלק ולא נצחונם של ישראל – ולכאורה הוה ל"י למימר "הצלת ישראל" או "מפלת עמלק", להשמיענו עיצומו של הנס!

ב. ויש לומר בזה, ובהקדים התמיהה המפורסמת: מה היא שאלתו של רש"י "מה שמועה שמע ובא", ומתוך "קריעת ים סוף ומלחמת עמלק" – והרי מפורש בהמשך הכתוב גופא: "וישמע יתרו כהן מדין חותן משה את כל אשר עשה אלקים למשה ולישראל עמו כי הוציא ה' את ישראל ממצרים!"

אך מדויק הדבר בלשון רש"י, שלא כתב "מה שמועה שמע ונתגייר" (כמו בגמרא זבחים שם), אלא דייק לשאול "מה שמועה שמע ובא" (כבמכילתא); והיינו:

עצם זה שיתרו התגייר הוא אכן בגלל ששמע על יציאת מצרים, וכמפורש בכתוב; אולם השאלה היא – "מה שמועה שמע ובא": הרי הי' יכול להישאר במדין ושם להתגייר – ומה הכריח אותו לצאת מביתו ולבוא אל המדבר, "מקום תהו" (ראה מכילתא ופרש"י פרשתנו יח, ה)?

ועל זה מתוך רש"י, ששני דברים הביאו לכך – "קריעת ים סוף ומלחמת עמלק"; ואין הכוונה לעצם גדולת הניסים – שהרי כבר ביציאת מצרים היו נסים גדולים – אלא לענין אחר, שהוא הביא את יתרו לא להסתפק בעצם זה שנתגייר, אלא לצאת ממקומו ולבוא אל המדבר אל ישראל.

ג. וביאור הענין:

כד דייקת שפיר, הרי שני ענינים אלו – "קריעת ים סוף" ו"מלחמת עמלק" – הם הפוכים זה מזה, כי:

בקריעת ים סוף התגלתה גדולתם ומעלתם של בני ישראל באופן נפלא ביותר, שלמעלה מהטבע לגמרי, וכמו שנאמר (בשלח טו, יד-טו): "שמעו עמים ירגזון, חיל אחז יושבי פלשת. אז נבהלו אלופי אדום, אילי מואב יאחזמו רעד, נמוגו כל יושבי כנען" (וגם ברוחניות זכו אז ישראל לגילוי נעלה ונפלא ביותר, כמבואר בספרים);

אולם מלחמת עמלק פעלה את ההיפך מזה, וכידוע (ראה רש"י ס"פ תצא) שעמלק בא "לקרר" את הפחד שנפל על אומות העולם מפני ישראל, ומלחמת עמלק חזרה וגרמה חלישות בכבודם וחשיבותם של ישראל (וגם ברוחניות היו אז ישראל באופן ד"רפידים", ש"רפו ידיהם מדברי תורה" וכו' – וכמבואר במדרז"ל ס"פ בשלח).

ואמנם ישראל ניצחו בפועל במלחמת עמלק, כמו שכתוב (בשלח יז, יג) "ויחלוש יהושע את עמלק ואת עמו לפי חרב", אבל – (א) נצחון זה לא הי' שלם, וכדברי חז"ל (ראה פרש"י שם) שיהושע לא הרג לגמרי את עמלק, אלא השאיר חלק מאנשי עמלק. (ב) גם זה לא הי' בנס גלוי, אלא לפי חרב, באופן של מלחמה ודרך הטבע.

ניגוד זה שבין "מלחמת עמלק" לבין "קריעת ים סוף", הוא שהביא את יתרו לעשות פעולה שתקיים את כבודם של ישראל, תשלים את הפעולה של "קריעת ים סוף" – ותבטל

לקראת שבת

ז

את הרושם השלילי של "מלחמת עמלק". ולכן עזב את כל כבודו ומעלתו כ"כהן מדין" – ובא להתגייר ולהצטרף אל עם ישראל, ומובן שפעולתו של אדם חשוב כזה החזירה ורוממה את כבוד ישראל.

ומה מדוייק לפי זה לשון רש"י שכתב "מלחמת עמלק" (ולא "מפלת עמלק") – כי אכן, מה שגרם ליתרו לבוא אינו מפלת עמלק, אלא אדרבה, עצם המלחמה של עמלק; ונמצא, שדוקא בגלל הירידה הרוחנית של מלחמת עמלק צמחה ובאה טובה לישראל – בואו של יתרו.

יינה של תורה

"הן" ו"הן" שאינם שווים

ביאור שיטות ר"ע ור"י אי בני" השיבו על עשרת הדברות "על הן ועל לאו לאו" או "על הן ועל לאו הן"; ביאור שיטתם כאן בהתאם לכללות דרכם ושיטותיהם בעבודת ה'

א. בנוגע לעשרת הדברות נאמר בפרשתנו (כ, א) "וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר". ולכאורה צריך ביאור במשמעות התיבה "לאמר" – דבכל מקום הכוונה היא לחזור ו"לאמר" את הדברים לאדם אחר שלא שמע את הדברים (וכמו "וידבר ה' אל משה לאמר" – שמשה יעביר את הדברים לבני ישראל). משא"כ בנדו"ד לא שייך לפרש כן, דהרי במתן תורה דיבר השי"ת אל כל עם ישראל (ואף לכל הנשמות שבדורות הבאים). ולמי, איפוא, הי' צריך להעביר את תוכן עשרת הדברות?

ובאמת, מטעם זה מצינו במכילתא פירוש שונה לתיבה "לאמר" דהכא – שמשמעותו הוא לחזור ולענות תשובה. דהיינו, שלאחר כל דיבור ודיבור, ענו בני" שהם מקבלים עליהם לציית לציווי השי"ת.

והנה, באופן הקבלה שהשיבו בני" – ישנה מחלוקת במכילתא: לדעת ר' ישמעאל, "שהיו אומרים על הן הן ועל לאו לאו". והיינו, שעל הדברות דהווי בגדר "קום עשה", ענו בני" ואמרו "הן", ואילו על הדברות שגדרם הוא "שב ואל תעשה", ענו והשיבו "לאו". ולדעת ר' עקיבא, "על הן הן ועל לאו הן". דהיינו, שעל כל הדברות בני" ענו "הן",

לקראת שבת

ט

וכוונתם היתה שיקיימו את התוכן של ציווי ה' שבדברות – בכל דיבור לפי ענינו (פעולה חיובית או שלילת העשייה).

ולכאורה צריך ביאור: הלא אין כל נפק"מ בין שני הדעות; דבנוגע למצות-עשה – אין כל פלוגתא, דלכו"ע בנ"י ענו על כך "הן". ובנוגע לל"ת – סוף-סוף הרי לכו"ע כוונת בנ"י היתה לקיים את רצון ה' שבלאויין, שלא לעבור על האיסור. וצריך להבין, א"כ, מהי סברת ותוכן מחלוקתם?

ועוד צריך ביאור: הפלוגתא ביניהם (כנ"ל) היא רק בנוגע לאופן המענה שעל איסורי ל"ת, ולא בנוגע לתשובה שעל מצות עשה – וא"כ, מדוע ר"ע קאי בדבריו גם על התשובה שעל מצות עשה, "על הן הן"?

ב. ויובן בהקדם החילוק בין ענינו של ר"ע לענינו של ר"י:

מצינו שר"י הי' כהן (חולין מט, א. ולכמה דיעות הי' כהן גדול – הובא בסה"ד מע' ר"י), ד"קדוש הוא לאלקיו" (ויקרא כא, ז). ונמצא, שהי' שייך לקו דעבודת הצדיקים; אמנם בנוגע לר"ע מצינו שהי' שייך לקו העבודה דתשובה. שכן הי' בן גרים, וכן מצינו שהתחיל ללמוד תורה רק בהיותו בן מ' שנה.

וביאור החילוק בין ב' קוין אלו:

עבודת הצדיקים הוי בתנועה של המשכת אלקות מלמעלה למטה. והיינו, שגילוי קדושתו של השי"ת חודרת בתוך גדרי העולם עצמו, ועד שבמציאות העולם עצמה יהי' גילוי אלקות. ולדוגמא, עבודת האדם ועסקיו בעניני העולם נעשים מתוך מטרה וכוונה ש"כל מעשיך יהיו לשם שמים" (אבות פ"ב מ"ב), ו"בכל דרכיך דעהו" (משלי ג, ו) – דאז, הקדושה והאלוקות חודרים בתוך מציאות העולם.

אמנם, עבודת הבעלי-תשובה הוי בקו של העלאה מלמטה למעלה. והיינו, תנועה של "יציאה" והתנתקות מעניני העולם, בכדי להתקרב לאלקות ולהתקדש בקדושתו ית'. דזהו ענינו של בעל תשובה – להתנתק ולעזוב את חטאיו, ולשוב ולהתקרב אל ה'.

ג. לפי-זה יש לבאר את תוכן פלוגתתם של ר"י ור"ע:

דהנה, בנוגע למצוות איכא ב' ענינים: (א) הנקודה הכללית שקיימת בכל המצוות בשווה – מה שעל-ידם נעשה קיום הציווי של השי"ת, וכפי הנוסח שבברכת כל המצות "אשר קדשנו במצוותיו וציונו"; (ב) ענינה הפרטי של כל מצוה בייחוד – מה שכל מצוה פועלת זיכרון פרטי באחד מכוונותיו ואבריו של האדם, ובאיזה דבר מעניני העולם הגשמיים [וכדמוכח ג"כ ממאמר רז"ל (וח"א קע, ב) דרמ"ח מ"ע הוו כנגד רמ"ח אברי האדם ושס"ה

לקראת שבת

מל"ת כנגד שס"ה גידיו – שכן, לכל מצוה יש את פעולתה הפרטית שלה באיבר מאברי האדם].

והנה, לשיטת ר"י שהי' בקו של עבודת הצדיקים, להמשיך ולהחדיר אלקות בתוך מציאות העולם – אזי ההדגשה היא בענינים הפרטי של המצות, מה שהם פועלים זיכוך ובירור בעניני העולם גופא. ולפי זה נמצא, שיש חילוק בין ענינה הפרטי של המצוה, אם היא באה לפעול ענין חיובי בעולם (עשה טוב), או לשלול מן העולם דבר־איסור (סור מרע). ולכן לשיטתו "היו אומרים על הן הן ועל לאו לאו" – כי בכל מצוה הרגישו בני את ענינה הפרטי של המצוה.

משא"כ לשיטת ר"ע שהי' בקו של עבודת הבעלי־תשובה, לצאת ולהתנתק ממציאות העולם ולהתקרב אל קדושת השי"ת – אזי לא נוגע בזה פעולת המצוה בזיכוך העולם, אלא ההדגשה היא בכך שהמצוות (כולם) הן למעלה מכל הגדרה ותכונה, ונרגש בהם רק הענין דקיום ציווי השי"ת. ולכן לשיטתו ענו בני"י "על הן הן ועל לאו הן" – כי בכל סוגי המצות, מ"ע ומל"ת, הרגישו בני"י (לא את ענינם הפרטי "הן" או "לאו", אלא) את ענין קיום ציווי השי"ת, "הן".

ולפי־זה יבואר גם הא דר"ע קאי בדבריו גם על מה שבני"י ענו "על הן הן", למרות שלא מוסיף בזה מאומה על דברי ר"י – מכיון שגם בפרט זה מחולק הוא עם ר"י: דלר"י המענה "על הן הן" הי' מצד פעולתם הפרטית של המ"ע בעניני העולם, ד"הן" קאי על ענינה הפרטי של המצוה; משא"כ לר"ע, המענה "על הן הן" הוי מצד הציווי של הקב"ה שלמעלה מכל ענין פרטי, והכוונה ב"הן" היא על קיום הציווי של השי"ת.

חידושי סוגיות

בהא דאין בכיבוד או"א משום שיתוף

יבאר דברי המפרשים לחלק בין כיבוד כו"מ לכיבוד או"א, שלאו"א יש בחירה ולכך אינו שיתוף / יקשה דמצינו מי שכתב דמכבדים או"א על דבר שיש בהם מעצמם, ויתרץ דאף מה שבהם היינו כח הלידה שניתן מן השמים

"כבר את אביך ואת אמך"
(פרשתנו כ, יב)

א.

יבאר דברי המפרשים לחלק בין כיבוד כו"מ לכיבוד או"א,
שלאו"א יש בחירה ולכך אינו שיתוף

איתא בגמ' (קידושין לא, א): "בשעה שאמר הקב"ה אנכי ולא יהי' לך אמרו אומות העולם לכבוד עצמו הוא דורש, כיון שאמר כבוד את אביך ואת אמך חזרו והודו למאמרות הראשונות" (ובפרש"י "כ"ש שחייב אדם בכבודו שאף הוא שותף בבריאתו כאביו ואמו, וחיינו ומותו מסורין בידו").

ובפי' דברי הגמ' כתב החיד"א (פתח עינים קידושין שם¹) ע"פ מ"ש הרמב"ם ריש הל' עבודה זרה "בימי אנוש טעו בני האדם טעות גדולה ונבערה עצת חכמי אותו הדור . . . וזו היתה

(1) וראה מפרשי הע"י שם.

טעותם אמרו הואיל והאלקים ברא כוכבים אלו וגלגלים להנהיג את העולם ונתנם במרום וחלק להם כבוד והם שמשים המשמשים לפניו ראויין הן לשבחם ולפארם ולחלוק להם כבוד כו' התחילו לבנות לכוכבים היכלות ולהקריב להן קרבנות כו' ולהשתחוות למולם וזוהי עיקר ע"ז – ועד"ז בנדו"ד, ש"אזה"ע היו סוברים כמ"ש הרמב"ם דהשי"ת חלק כבוד לכוכבים וגלגלים ונתנם במרום וזה מעשה שעשה וממנו ילמדו לכבדם ולהשתחוות להם, ואח"כ ששמעו אנכי ולא יהי' לך אמרו לכבוד עצמו הוא דורש שנתקנא ח"ו ואין רוצה שיכבדו לשום א' ולא אתי דיבור ומבטל מעשה, וכששמעו כבד את אביך והשוה כבודם לכבודו כביכול, מינה ידעו דח"ו לא נתקנא דהרי ציוה לכבד או"א בתוקף הכבוד והשוה כבוד או"א לכבודו (קידושין ל, ב. וש"נ²), ומוכרח דנתן למזלות וכוכבים וכו' במרום להאיר לעולם השפל אבל לא לעובדם ולהשתחוות להם וחזרו והודו למאמרות דייקא דאף שהוא דיבור אינו סותר המעשה ח"ו³.

הנה ע"ד ביאור הנ"ל כתב גם אדמו"ר הצ"צ⁴, ומוסיף שם ביאור טעם החילוק בין כל הכוכבים והמזלות וצבא השמים בכלל כו', שאין ראוי לחלוק להם כבוד⁵ – אף שהם שמשים המשמשים לפניו ית' ונתנם במרום להנהיג את העולם – לאב ואם שנצטוונו לחלוק להם כבוד, ועד שנקראים שותפים להקב"ה ("ג' שותפים באדם כו'"):

כל הכוכבים כו' לא רק שאין להם שליטה וממשלה ח"ו מצד עצמם, אלא גם זה שעל ידם מנהיג הקב"ה את העולם ומשפיע לעולם, הרי אין להם שום בחירה כלל להשפיע או לא להשפיע, או להשפיע כך או כך, כי הקב"ה הוא לבדו המשפיע על ידם, כגרזן ביד החוצב בו⁶ – ולכן אין ראוי לחלוק להם שום כבוד;

משא"כ או"א שנחשבים שותפים להקב"ה בכריאת האדם, אף שבאמת גם חלקם הוא מהקב"ה שהוא המהווה ומחי' גם את האו"א (כי כמו הארץ שתוציא צמחה ע"י הכח שניתן לה מהקב"ה במאמר תדשא הארץ דשא (בראשית א, יא), כן הוא הזרעת האדם ואשתו ע"י מאמר פרו ורבו) – עכ"ז נקראים שותפים להקב"ה בכריאת האדם, כי הם בעלי בחירה ובידם להזדווג או לא להזדווג, ולכן חייבים בכבודם.

ויש להעיר בזה, דהרי ענין העבודה זרה דדור אנוש (שחשבו שהכוכבים כו' יש להם בחירה אם לפעול ולהשפיע בכחו של הקב"ה) אינו רק טעות בלבד, שטעו בהבנת הדברים וכו', אלא עצם סברא זו היא בסתירה לעיקרי האמונה, וכמ"ש הרמב"ם ב"ג עיקרים שלו

בסה"מ תרנ"ח ע' קיח. וראה באו"א קצת או"ת להה"מ פרשתנו (לד, א בהוצאת קה"ת), ולקו"א סקכ"ג (בהוצאה הנ"ל).

(5) בהבא לקמן ראה גם אוה"ת נח (כרך ג) תרנח, א ואילך. סה"מ מלוקט ח"א ע' נד ואילך. וש"נ.

(6) ע"ד ל' הכתוב – ישע"י, י, טו.

(2) ובתוד"ה כבד (שם לא, רע"א) מירושלמי "שהקפיד הקב"ה על כיבוד אב ואם יותר מכבודו".

(3) וראה המקנה קידושין שם. פנים יפות פרשתנו עה"פ (הובא באוה"ת שבערה הבאה).

(4) אוה"ת פרשתנו (כרך ח) ע' ג' ואילך. ועד"ז

לקראת שבת

יג

(סנהדרין פרק חלק): "יסוד החמישי שהוא ית' הוא הראוי לעבדו ולגדלו ולהודיעו⁷ גדולתו ולעשות מצוותיו ושלא יעשו כזה למי שהוא תחתיו במציאות מן המלאכים והכוכבים והגלגלים והיסודות ומה שהורכב מהם לפי שכולם מוטבעים ועל פעולתם אין משפט ולא בחירה אלא לו לבדו הש"י וכן אין ראוי לעבדם כדי להיותם אמצעים לקרבם אליו אלא אליו בלבד כיוונו המחשבות ויניחו כל מה שזולתו וזהו היסוד החמישי שהזהיר על עבודה זרה".

ומ"מ אין זו סתירה למ"ש הצ"צ דכיבוד או"א הוא לפי שהם בעלי בחירה, כי אין הפירוש בזה שלהיותם בעלי בחירה יש להם שליטה ח"ו בהנהגת העולם, וכידם להוליד או לא להוליד (וכן להטיב או להרע) שלא ברצון הקב"ה ח"ו, אלא הוא רק ע"ד "חמרא למרי' טיבותא לשקי'" (ב"ק צב. ב. 8), דאף שה"שקי'" אינו משפיע ונותן כלום משלו כ"א של "מרי'" (בעל החמרא), וגם זה גופא שמשקה החמרא הוא בשליחותו של בעל החמרא, מ"מ, כיון שאינו מוכרח בזה ומעשהו הוא בבחירתו החפשית, לכן מגיעה לו הכרת טובה עבור זה⁹. וכן בענינו, דכיון שהם בחרו להיות שלוחי השם להוליד בן זה ולגדלו ולטפחו כו', לכן מגיע להם שכר וכבוד עבור בחירה זו.

ב.

**יקשה דמצינו מי שכתב דמכבדים או"א על דבר שיש בהם מעצמם,
ויתרין דאף מה שבהם היינו כח הלידה שניתן מן השמים**

אמנם מצינו עוד לפרש בזה בגדר כיבוד או"א, דהנה כתב הרמב"ן בפירושו עה"ת (פרשתנו כ, יג) ד"עשרת הדברות חמשה בכבוד הבורא וחמשה לטובת האדם, כי כבוד את אביך כבוד האל כי לכבוד הבורא צוה לכבוד האב המשתתף ביצירה¹⁰ ונשאר חמשה לאדם בצרכו וטובתו". ומוכן מדבריו, שכיבוד אב ואם הוא גם בכלל דברים שבין אדם למקום, שלכן מקומו בעשה"ד הוא בחמשת הדברות הראשונות שכולם ענינים שבין אדם למקום¹¹, לפי שזהו ("כבוד האל") העיקר¹² משא"כ כבוד האב והאם.

כאילו אינו מכבד השם (ואולי דברי הרמב"ן כאן הוא מדברי הראב"ע הנ"ל שם). ובכמה מקומות דחמשת הדברות הראשונות הן בין אדם למקום – ראה אברבנאל שם בסופו. של"ה במס' שבועות (קצ, ריש ע"ב). ועוד.

12) צע"ק ממ"ש בפסוק שלפנ"ו "הנה השלים כל מה שאנו חייבין בדברי הבורא בעצמו ובכבודו וחזר לצוות אותנו בעניני הנבראים והתחיל מן האב שהוא לתולדותיו כענין בורא משתתף ביצירה כי השם אבינו הראשון והמוליד אבינו האחרון

7) כ"ה לפנינו. ובתרגום קאפח "ולפרסם" (ושם כו"כ שינויים בל' הרמב"ם).

8) וראה סהמ"צ להצ"צ מצות מילה (ו, א ואילך).

9) וראה לקו"ש ח"ז ע' 14 ובהערה 22.

10) וכ"כ בפסוק שלפנ"ו (יב), נעתק בהערה 12. ובראב"ע שבהערה הבאה.

11) ועד"ז הוא בראב"ע פרשתנו (כ, א) בהקדמה לעשרת הדברות: בדבור החמישי כתוב השם כי האבות משתפים עמו ביצירתו ואם לא יכבדם

לקראת שבת

ובחינוך בשרשי המצוה דכיבוד אב ואם (מצוה לג' כ) "שראוי לו לאדם שיכיר ויגמול חסד למי שעשה עמו טובה ולא יהי' נבל ומתנכר וכפוי טובה שזו מדה רעה ומאוסה בתכלית לפני אלקים ואנשים, ושיתן אל לבו כי האב והאם הם סיבת היותו בעולם ועל כן באמת ראוי לו לעשות להם כל כבוד וכל תועלת שיוכל כי הם הביאוהו לעולם, גם יגעו בו כמה יגיעות בקטנותו, וכשיקבל זאת המדה בנפשו יעלה ממנה להכיר טובת האל ברוך הוא שהוא סיבתו וסיבת כל אבותיו עד אדה"ר ושהוציאו לאויר העולם וסיפק צרכו כל ימיו והעמידו על מתכונתו ושלמות אבריו, ונתן בו נפש יודעת ומושכלת שלולי הנפש שחננו האל יהי' כסוס כפרד אין הבין, ויערוך במחשבתו כמה וכמה ראוי לו להזהר בעבודתו ית"ש"14.

ולהעיר שלפי דברי החינוך מבואר (רק) שיש שייכות בין כיבוד או"א לכבוד האל¹⁵, כי ע"י קביעת הכרת הטובה של אביו שהולידו, יעלה ממנה להכיר טובות האל ברוך הוא¹⁶; אבל מלשון הרמב"ן אולי משמע, שכיבוד אב עצמו הוא בעיקר כבוד הקב"ה, "כי לכבוד הבורא צוה לכבד האב המשתתף ביצירה", שמטעם זה מצות כיבוד אב ואם בעיקרה אינה מה"חמשה לאדם"¹⁷ אלא מחמשת הדברות הראשונות המדברים "בכבוד הבורא"¹⁸.

הוא ממצות שבין אדם למקום או בין אדם לחבירו (ונפק"מ דאם הוא דין בין אדם לחבירו אין יוהכ"פ מכפר וצריך גם לרצות כו'). וראה רמב"ם פיהמ"ש פאה פ"א מ"א.

17) ראה חזקוני פרשתנו עה"פ בפי' השני: חמש דברות הראשונות העובר עליהם אינו רע רק לשמים לפיכך הזכיר שמו בכולם שהרי לשמו הם קבועות.

18) ולהעיר מהתחלת דברי הרמב"ן שם, שמבאר שגם ה"חמשה לאדם" שייכים לדברות הראשונות, שהטעם ד"לא תרצח" הוא דכיון ש"צויתין להודות שאני בורא את הכל בלב ובמעשה... אם כן השמר פן תחבל מעשי ידי ותשפוך דם האדם אשר בראתי לכבודי ולהודות לי בכל אלה" (ועד"ז בשאר הדברות), הרי שעוד דברות קשורים עם כבוד ה', ומ"מ נקראים "חמשה לאדם". ואולי י"ל כי זהו רק שעל ידם נמנעת פגיעה גם בכבוד השם אבל בעיקרם הרי הם דברים שבין אדם לחבירו.

ולהעיר ממחז"ל בנוגע לעשו שהידר בכבוד אביו (תיב"ע וישלח לב, יב. ב"ר פפ"ב, יד. דב"ר א, טו. זח"א קמו, ב. ועוד). – וראה לקמן סעיף ג ובהערות שם.

ולכן אמר במשנה תורה (ראה ואתחנן ה, טז) כאשר צויתין בכבודי כן אנכי מצוך בכבוד המשתתף עמי ביצירתך". ולהעיר מאברבנאל כאן (ד"ה כבד בתחלתו): וכבר יראה ממנו שהוא מהדברים שבין אדם לחבירו וכן הוא דעת הרמב"ן כי הוא בכבוד ההורים שהם היותר אוהבים מכל שאר החברים. וראה לקמן סעיף ג.

13) וראה גם כלי יקר פרשתנו עה"פ (כ, יב).

14) ראה גם תוס' (הדר זקנים) עה"פ.

15) וראה אברבנאל באופן אחר: יסוד המצוה הזאת הוא כדי שתהי' קבלת ההורים חשובה בעיני האדם ויאמין בה ויסמוך עלי' כו' ולהיות כח הדבור הזה להאמין בקבלת הראשונים שהוא עיקר כולל בתורה ולא יצויר מציאותו בלתי לכן הי' הדבור הזה מכלל הדבורים הה' האלקיים אשר בלוח האחד, ולא הי' מהדבורים האנושיים שהיו בלוח השני.

16) ולהעיר שהאב יכול למחול על כבודו (קידושין לב, א). ובשו"ת הרשב"א ח"א סי"ח דזה שהאב שמחל על כבודו כבודו מחול הוא הטעם שאין מברכין על כבוד או"א לפי שאפשר למיעקרא לעשה. וראה מנ"ח (מצוה לג) שחקר אי

ויש לומר הביאור בזה:

בחינוך שם הלשון ש"האב והאם הם סיבת היותו בעולם. . גם יגעו בו כמה יגיעות בקטנותו", ובראב"ע¹⁹ "הבן לא יצא לעולם רק על יד אבותיו והם גמלוהו וטפחוהו ורבוהו והשקוהו והאכילוהו והלבישוהו". אבל ברמב"ן מדייק שהאב "משתתף ביצירתו", ותו לא. ובפשטות מקורו ממרוז"ל (קידושין ל, סע"ב) "ג' שותפין הן באדם כו' בזמן שאדם מכבד את אביו ואת אמו אמר הקב"ה מעלה אני עליהם כאילו דרתי ביניהם וכבודני"²⁰.

ויש לומר, דזה שהענין דכיבוד אב ואם הוא גופא "כבוד האל" הוא רק מפני ש"משתתף (עם הקב"ה) ביצירתו". דזה שהורים עושים הכל בשביל הבן, "גמלוהו וטפחוהו כו'", אין זה בגדר "שותפות" להקב"ה, כי אע"פ שהאמת היא שהוא ית' "זן את העולם כולו", מ"מ, כיון שפעולות אלו הם דברים שבטבע, שהאדם עושה (כאילו) בכח עצמו, אין זה נק' "שותפות" עם מעשה הקב"ה; משא"כ יצירת הולד, שאין זה בכח האדם לבדו להביא את הולד לעולם אלא אך ורק בצירוף "שותפות" גלוי' דהקב"ה, ש"נותן בו רוח ונשמה כו'" (נדה לא, א)²¹.

ואולי י"ל, דגם חלק האב והאם (הגוף) תלוי באופן גלוי בהקב"ה²², וכידוע²³, שכח ההולדה שבנבראים אינו בהם מצד עצמם אלא הוא כח הא"ס והבלי גבול של הקב"ה. כי נבראים מצ"ע הרי הם מצד גדרם במדה וגבול ואין שייך שיהי' בהם מצ"ע כח ההולדה שהוא כח בלי גבול, להוליד עד א"ס (וגם עצם ההולדה הוא ענין של חידוש, כעין יש מאין), ואינו אלא מצד כח הא"ס של הקב"ה שקבע בגוף האדם בכח המפליא לעשות. ועד"ז הוא בפשטות בבעלי חיים (וראה לקמן סעיף ג).

[ולהעיר²⁴ שיש כמה בני אדם (אנשים ונשים) שהם בריאים ושלמים בתכלית הבריאות, ועד שאין שום חסרון כלל באברי גופם, ומ"מ אינם מולידים, לפי שענין ההולדה אינו ענין טבעי לבד, אלא תלוי בסיוע מן השמים להיות ההולדה, וכמ"ש (בראשית א, כז-כח) "זכר ונקבה ברא אותם ויברך אותם אלקים ויאמר להם אלקים פרו ורבו גו'", דאף כשהם שלימים בטבע גופם שיוכלו להוליד, מ"מ צריכים הם לברכה שיהיו פרים ורבים, וברכה זו היא כח הא"ס שניתן באדם כדי שיוכל להוליד²⁵].

19 נסמן בהערה 11.

20 ראה תפארת ישראל להמהר"ל פל"ו ורפמ"א.

21 וראה גם ב' הענינים בראב"ע שם, "החיוב הוא בשקול הדעת", ו"בעבור כי השם נפח בו נשמה על ידי האבות שתקנו הגוף צוה שיכבד אבותיו כי מי שיכבדם הוא מכבד את השם". ע"ש.

22 וראה אלשיך עה"ת פרשתנו עה"פ בסופו.

23 ראה לקו"ת שה"ש לט, ד ואילך. המשך שמח תשמח ע' 7 (סה"מ תרנ"ז ע' קצט) ואילך.

24 ראה שמח תשמח שם. ד"ה ואתם הדבקים תרפ"ו (סה"מ תרפ"ו ע' רכו"ז) פ"ד.

25 ולהעיר מהצומח. ובפרט "עץ פרי עושה פרי" העושה פרי "למינהו" (בראשית שם, יא-יב). וראה לקמן סעיף ג.

לקראת שבת

וכיון שכל ענין יצירת הולד לא יתכן אלא בשותפות דהקב"ה, לכן, כאשר מכבדים את האב מצד ענין זה שהוא "משתתף ביצירתו", ה"ז גם "כבוד האל".

וזוהי גם נקודת הביאור בדברי הרמב"ן דכיבוד אב ואם הוא "כבוד האל", שמדבריו משמע (כנ"ל) שבעיקרו הוא ענין של "בין אדם למקום" (שלכן בא בחמשת הדברות הראשונות).

העולה מזה, לדברי הרמב"ן הענין דכיבוד אב ואם הוא (לא הכרת טובה על בחירתם אלא) לפי שהאב "משתתף ביצירתו".

ג.

והנה בענין כח ההולדה מבוואר (לקו"ת שה"ש שם. ביאור"ז ה, ד ואל"ך) שהוא כח דאין סוף מן השמים (וכנ"ל) שניתן בישראל. והא דמצינו כח ההולדה גם בשאר נבראים, ואפילו בבעלי חיים, היינו לפי "שניזונות מצומח שנצמח מהארץ" (לקו"ת שם מ, א) פירוש, שבארץ "יש ג"כ כח ההולדה" מצד כח הא"ס שניתן גם בעפר הארץ.

אמנם, כיון שהוא ע"י סיוע מן השמים – ודאי יש חילוק עיקרי בין כח ההולדה בישראל לכח זה בשאר נבראים, דבשאר נבראים שאין בהם קדושה, הרי כח ההולדה שהוא אין סוף ונגד הטבע, הוי דבר שנתוסף בהם לבד מעצם מציאותם, וניתן בהם בהוספה לטבעם; משא"כ בישראל שמצד מעלת קדושתם בעצמם יש להם סיוע מן השמים, הרי כח זה הוא באופן שמתייחד עמהם, והוא חלק מעצם מציאותם.

ויש לומר, שזוהו עומק כוונת הרמב"ן ד"כבוד את אביך כבוד האל כי לכבוד הבורא צוה לכבוד האב המשתתף ביצירה", דיש לפרש כוונתו, כי יצירת הולד (ע"י כח ההולדה) הרי היא רק בכח הא"ס שבהורים, שנמצא בהם רק מפני שהקב"ה קבע כח של א"ס בטבע האדם, וא"כ אין זה כבוד האב והאם מצד עצמם²⁶, אלא רק כבוד האל, כח הא"ס שבהם²⁷.

וזוהו גם ההכרח שמצד ענין זה שבכיבוד או"א, שהם משתתפים עם הקב"ה ביצירתו, ה"ז בעיקר מצוה שבין אדם למקום ("כבוד האל"), ולא הענין של בין אדם לחבירו: אם הכבוד המתחייב מיצירת הבן הוא למציאות האב והאם מצד עצמם, בגלל שהם בעלי בחירה ובבחיירתם ורצונם הביאו אותו לאויר העולם, הנה אז ה"ז בסתירה לאמונה אמיתית

(קידושין לא, ב, הובא בתפארת ישראל להמהר"ל שם) כי הוה שמע קל כרעא דאמי' אמר איקום מקמי שכינה דאתיא.

(28) ראה לעיל הערה 16. וראה ס' חסידים סי'

(26) להעיר מזהר פרשתנו (צ, א. וכן זח"ג רעז, ב) כבוד את אביך דא קוב"ה ואת אמך דא כנסת ישראל.

(27) ועפ"ז מובן בפשיטות דברי רב יוסף

לקראת שבת

יז

באחדות השם, שאין עוד שליטה מלבד הקב"ה בהנהגת הבריאה – אלא ענין הכבוד כאן הוא רק מצד כח הא"ס של הקב"ה שבא ונמשך באופן של א"ס ובל"ג בהולדה שע"י או"א. דכיון שכח הא"ס מאיר ומתייחד עמהם, לכן, שייך לומר, שהכיבוד שמכבדים את האב ואם (מצד כח הא"ס שבהם, שעל ידו נוצרו) הוא "כבוד האל", גדר "בין אדם למקום".

ומכל הנ"ל נמצא, שבכבוד אב ואם יש שני גדרים וענינים²⁸:

(א) מצוה שכלית, והוא ענין שבין אדם לחבירו (אם מצד ענין של הכרת הטוב על כל מה שהשפיעו אביו ואמו אליו וגידולו וחינוכו, או גדר של פריעת חוב כדאיתא בירושלמי (פאה פ"א ה"א)),

(ב) גדר של בין אדם למקום, דכיון שהאב "משתתף ביצירתו" הרי כיבוד או"א הוא "כבוד האל".

ויש לומר, שזה גופא הטעם שבעשה"ד נאמרה מצות כיבוד או"א בחמשת הדברות הראשונות שהם דברים שבין אדם למקום, כי עיקר החידוש דמצות כיבוד או"א הוא רק בישראל, והוא ענין זה שבכיבוד אב מפני שהוא "משתתף ביצירתו", משא"כ באוה"ע שייך רק הענין הא' דכיבוד²⁹ או"א³⁰ (מצוה שכלית בין אדם לחבירו³¹).

דאצל ב"נ, כיון שכח ההולדה שהוא כח הא"ס שלמעלה מהבריאה הוי דבר נוסף על עצם מציאותם, לכן, חלק האו"א ביצירת הולד וחלק הקב"ה הם כמו שני דברים נפרדים, ובמילא, הכיבוד שלהם מצד זה שהם בחרו להיות "שלוחים" שעל ידם יוצר הקב"ה ולד זה – אינו פרט ב"כבוד האל", וגם הוא רק גדר בין אדם לחבירו;

ורק בישראל שייך לומר, שהענין דכיבוד או"א מצד ענין זה שהם משתתפים ביצירתו הוא בעיקר גדר דבין אדם למקום, כיון שכח הא"ס היוצר את הולד נמצא בהאב ואם גופא, וא"כ מה שמכבד אותם הוא הוא "כבוד האל".

זרעו אחריו לדורי דורים. ובהגהת רעק"א ליו"ד סרמ"א סעיף ט בשם פורת יוסף ש"בנימוסיהם" מקיימים כבוד או"א. וראה שו"ת בנימין זאב סי' קסט. ועוד.

31) וגם בזה מעלה בישראל, שאצלם גם קיום מצות כיבוד אב ואם כדבר שבין אדם לחבירו הוא מצד ציווי הקב"ה בתורתו (ככל מצוות דמשפטים) – ראה מדרש תלפיות בתחלתו. ערוך השולחן יו"ד סר"מ ס"ב וד'.

קנב ותקעג. ברית עולם להחיד"א שם. ובכ"מ. 29) ראה לקו"ש ח"ה (ע' 1545, 160 ואילך), שאף שכיבוד אב ואם אינו מכלל ז' מצות ב"נ (כדאיתא בסנהדרין נו, ב. וראה קידושין לא, א. נזיר סא, א), ה"ז בכלל ישובו של עולם, ע"ש באורך.

30) ראה הקדמת ר"ן גאון לברכות (נדפסה בש"ס ווילנא שם): כל המצוות שהן תלויות בסברא ובאובנתא דלבא כבר כבר הכל מתחייבים בהם מן היום אשר ברא אלקים אדם על הארץ עליו ועל

דרכי החסידות

אגרות קודש מכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ
מליובאוויטש נ"ע בענייני עבודת השי"ת

"אש תמיד – לא תכבה"

"את התורה הזאת אמר מורי לפני עשרה פעמים ויאמר לי, אתה תלמידי הנך נצרך להאש תמיד, לפי שעליך הוטל לכבות 'לא' גדול, ואתה תכבה את ה'לא' והשי"ת יהפוך את ה'לא' להן"

אש שמכבה את ה'לא'

. . ביחידות זו סיפר לי כ"ק אדמו"ר מה ששמע מכ"ק אביו הרה"ק בעל צמח-צדק בשם כ"ק זקנו רבינו הגדול:

בחדש אייר תק"ל – כך התחיל רבינו הגדול לנכדו הרה"ק בעל צמח צדק – הלכתו למעזריטש ונתעכבתי שם אצל מורי הרב המגיד נ"ע עד אחר חג הסוכות תקל"א.

מלבד התורות שהי' מורי אומר לפני כל התלמידים החבריא קדישא הי' אומר לפני תורה ביחידות.

בין התורות שאמר לפני ביחידות, היתה תורה על הפסוק אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה, דהגם שהאש יורד מלמעלה, באתערותא דלעילא, מ"מ מצוה להביא מן ההדיוט, כי באתערותא דלתתא אתערותא דלעילא, כי רוח אייתי רוח ואמשיך רוח, רוח מלמטה אייתי רוח מלעילא, ואמשיך רוח מלעילא ולעילא, ומצות עשה להבעיר אש על המזבח,

לקראת שבת

יט

מזבח הוא אדם כי יקריב מכם, וההקרבה עצמה אינה מספקת רק צריכים להבעיר אש על הקרבן אשר מכם, ואש זה לא תכבה שהיא מכבה את ה'לא'.

את התורה הזאת אמר מורי לפני עשרה פעמים ויאמר לי, אתה תלמידי הנך נצרך להאש תמיד, לפי שעליך הוטל לכבות 'לא' גדול, ואתה תכבה את ה'לא' והשי"ת יהפוך את ה'לא' להן.

מורי נ"ע אמר לפני תורה זו עשרה פעמים כדי לחוקקה בעשר כחות נפשי, בשביל לכבות את ה'לא' של המנגדים ולעשות מה'לא' הן.

"נהג בה טוב עין"

וכשסיים רבינו אדמו"ר בעל צמח צדק את הספור לבנו כ"ק אאמו"ר מוהר"ש הוסיף לאמר: זקני רבינו הזקן הוא משה רבינו דתורת החסידות שלנו, כלומר חב"ד, ובמשה רבינו ארז"ל התורה ניתנה למשה רבינו ע"ה אלא שנהג בה טוב עין.

את האש תמיד האלקי הנוגע לתורת חסידות חב"ד נתן הרב המגיד ממעזריטש נ"ע להוד כ"ק זקני רבינו הגדול, וכ"ק זקני נהג בה טוב עין ויתנה לכל העוסקים בתורת החסידות.

ברור לי אשר כל הלומד עם חברו ומעורר בו את האש תמיד האלקי, הנה שכרו אתו אשר זכותו זו לא תכבה לעד ולנצח נצחים.

כל הנ"ל הם דברי קדשו של הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק בעל צמח צדק אשר סיפר לי כ"ק אאמו"ר הרה"ק, כפי אשר שמע הדברים מהוד כ"ק אביו הרה"ק אאזמו"ר מוהר"ש בהשכמה דיום שני דחנוכה תרל"ז.

